

UNIVERSITAT POLITÈCNICA DE VALÈNCIA

ESCOLA POLITÈCNICA SUPERIOR DE GANDIA

Grau en Comunicació Audiovisual

UNIVERSITAT
POLITÈCNICA
DE VALÈNCIA

ESCOLA POLITÈCNICA
SUPERIOR DE GANDIA

“Preproducció d'un documental sobre el valencià com a llengua pluricèntrica”

TREBALL FINAL DE GRAU

Autor/a:
David Córdoba Bou

Tutor/s:
Josep Àngel Mas Castells

GANDIA, 2021

Títol:

"Preproducció d'un documental sobre el valencià com a llengua pluricèntrica"

Resum:

Malgrat que la batalla de la unitat de la llengua sembla que estiga guanyada, el debat sobre el model lingüístic és encara latent. L'ús de determinades variants dialectals encara és motiu de polèmiques sociolingüístiques. El present documental pretén mostrar el català com a llengua pluricèntrica, centrant-nos en la particularitat del cas valencià. Per a fer-ho, farem entrevistes tant a gent de carrer com a lingüistes especialitzats en l'àmbit del pluricentrisme. El fil narratiu i estètic estarà ambientat en l'obra d'Antoine de Saint-Exupéry *El príncep xiquet*, tant pel seu caràcter simbòlic com per ser l'obra que s'ha traduït en més llengües i dialectes de tot el món.

Per a poder conèixer el tema en profunditat, es durà a terme un procés de documentació per tal d'obtenir dades significatives de la historiografia lingüística. A més, es farà una selecció d'altres casos d'arreu del món que compartixen unes característiques semblants al nostre, ja siga en la gestió pluricèntrica de les variants o en el conflicte generat amb una altra llengua dominant. El que es pretén és fer una proposta on la diversitat de la llengua podria actuar d'element de cohesió en la lluita contra la minorització lingüística.

Paraules clau:

Documental, preproducció, llengües pluricèntriques, valencià, català

Title:

"Pre-production of a documentary on Valencian as a pluricentric language"

Abstract:

Even though the battle for the unity of the language looks like it has been won, the debate on the linguistic model is still latent. The usage of certain dialect varieties is still the subject of sociolinguistic controversies. This documentary aims to show Catalan as a pluricentric language, focusing on the particularity of the Valencian case. To do so, both, people on the street and linguists specialized in the field of pluricentrism will be interviewed. The aesthetic and narrative thread will be set in Antoine de Saint-Exupéry's work *The Little Prince*, for its symbolic significance and for being the work that has been translated into more languages and dialects worldwide.

In order to know the subject in depth, a documentation process will be carried out to obtain significant data from linguistic historiography. In addition, a selection of other cases around the world that share similar characteristics with ours will be done, either in the management of linguistic variants or in the conflict generated with another dominant language. The aim is to make a proposal where language diversity could act as an element of cohesion in the struggle against linguistic minorization.

Keywords:

Documentary, pre-production, pluricentric languages, Valencian, Catalan

ÍNDIX:

1. INTRODUCCIÓ	5
1.1. OBJECTIUS	6
1.2. MOTIVACIÓ	6
1.3. METODOLOGIA	7
2. MARC TEÒRIC	
2.1. DOCUMENTAL	9
2.2. LENGÜES PLURICÈNTRIQÜES	15
2.2.1 Pluricentrisme	15
2.2.2 El cas valencià	16
2.2.3 Situacions a altres indrets del món	21
2.3. REFERÈNCIES FILMOGRÀFIQUES	24
3. FASE DE LA PREPRODUCCIÓ	
3.1. IDEA	28
3.2. SINOPSI	29
3.3. PÚBLIC OBJECTIU	29
3.4 GUIÓ	30
3.4.1 Estructura	30
3.5 ESCALETA	33
3.6 ESTIL I TRACTAMENT	36
3.7 LOCALITZACIONS	37
3.8 MÈTODES	38
3.8.1 Entrevistes	38
3.8.2 Veu en off	41
3.8.3 Grafisme i imatges de recurs	41
4. CONCLUSIÓ	42
5. BIBLIOGRAFIA	45
6. FILMOGRAFIA	50

1. INTRODUCCIÓ

Este treball de fi de grau aborda les fases que s'han realitzat durant la preproducció d'un documental sobre el valencià com a llengua pluricèntrica, i a més marca les pautes a seguir en el procés de la producció audiovisual.

En l'actualitat, la nostra llengua encara patix una sèrie d'entrebancs que afecten el dia a dia dels seus parlants. L'estat de la llengua arreu del territori és un assumpte que s'ha tractat en molts treballs audiovisuals. Fins a la data, cap obra audiovisual ha posat el punt de mira en entendre la desconeguda realitat del pluricentrisme, una llengua amb més d'una varietat d'estàndard formal. Considere convenient apropar a l'espectador els treballs de recerca que estan duent-se a terme per tal d'entendre com ens afecta als usuaris esta realitat.

Per a dur a terme esta fita, es farà una especial èmfasi en el procés de documentació per tal d'aclarir conceptes sociolingüístics. Dins d'este apartat la recerca està centrada a presentar el context històric del valencià dins de la llengua catalana. Amb la intencionalitat de mostrar el pluricentrisme com una característica compartida amb altres llengües, es farà una comparativa assenyalant aspectes sociolingüístics compartits amb altres casos arreu del món. Així podrem aprofundir en el cas que ens és més pròxim, adreçar-nos al nostre públic determinat, però sense perdre de vista el component del context internacional que és essencial en la qüestió.

Fent un procés de selecció de referències documentals, s'establirà quina serà l'estructura narrativa i l'estil visual del producte, esbossant quin serà l'esquelet del treball final, desglossant les necessitats de la producció.

1.1. OBJECTIUS

L'objectiu principal d'este treball final de grau és elaborar la reproducció d'un documental sobre el valencià com a llengua pluricèntrica. Per a arribar a complir l'objectiu principal, serà necessari realitzar una sèrie d'objectius secundaris, com ara descobrir el caràcter pluricèntric del valencià, i el d'altres llengües del món. La intenció del projecte és realitzar una aproximació per a un ampli públic d'una realitat sociolingüística.

1.2. MOTIVACIÓ

La defensa de la diversitat lingüística ha sigut una constant al llarg de la meua vida personal i acadèmica. Sóc diplomad en Turisme també per la Universitat Politècnica de València. El meu projecte final de carrera s'anomenà *Linguistic conflicts in tourism*. Fou tutoritzat per Eva Maria Mestre i Mestre i ordit durant una estada d'intercanvi a la Valdosta State University, a l'estat nord-americà de Geòrgia. Tot i no haver estudiat cap carrera relacionada directament amb la lingüística, sempre he sentit la necessitat de defendre la diversitat lingüística d'arreu del món. És una de les màximes dels meus reportatges de viatges i entrevistes per a la revista en paper *Lletraferit*. Explicar el món en la nostra llengua, que es troba en constant estat de minorització. Per altra banda, he treballat en programes de ràdio i *podcasts* fent una recerca profunda sobre les temàtiques varies, on la llengua, tant en el discurs com en el contingut han sigut clau. Així ho va testimoniar el *podcast La Paraula Clau*, guanyador del premi *Fundación Coso 2017* per a estudiants de comunicació, pel qual vaig ser nominat al Premi al Millor Periodista Europeu de l'Any 2017 per *PRIX EUROPA*. Al capdavant, no ho faig per una qüestió d'identitat, més aviat és una qüestió de justícia global.

Al llarg de tots estos anys, he viscut i he passat llargues estades a indrets molt diversos, llocs on hi ha llengües en contacte, on una varietat està subordinada a una altra dins de la mateixa llengua. Lluitar contra l'homogeneïtzació del món sempre m'ha paregut una raó de pes. Per descomptat quan algú defensa uns postulats ha de començar agranant sa casa.

S'han lliurat moltes batalles en la llengua, tot i haver abastit certa normalitat, encara hi ha temes que no s'han apartat del debat social com són la denominació de la llengua o la varietat lingüística de més prestigi. El valencià patix situacions anòmales de totes bandes; des de la manca d'empatia per part d'alguns dels parlants d'una llengua dominant com ara el castellà o el francès, fins a problemes des d'un punt de vista més intern com poden ser de no acceptació de varietats dialectals per alguns dels seus usuaris que tendixen a considerar unes més prestigioses que unes altres. Com és el cas de catalanoparlants corregint suposades errades d'una parla simplement per una qüestió de desconeixement.

La nostra llengua té més d'un centre. L'Acadèmia Valenciana de la Llengua (AVL) s'ha establert com una entitat reguladora al territori valencià. La institució valenciana regulada per l'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana, col·labora mà a mà amb l'Institut d'Estudis Catalans (IEC), la institució encarregada de fer-ho a tots els territoris de parla catalana.

Dos institucions oficials reguladores amb criteris diferenciats. Això ocorre perquè parlem d'una llengua pluricèntrica. Una temàtica encara desconeguda, tractada únicament per l'acadèmia. Pense que fer un documental seria una bona opció per tal d'afavorir una aproximació accessible per a tota la societat, amb l'objectiu de donar a conèixer esta realitat silenciada. Una realitat que no és única de la nostra llengua sinó que compartix amb moltes altres llengües del món. Basant-me en el simbolisme que amaga una de les obres més traduïdes de la història de la humanitat *Le Petit Prince*, voldria presentar esta realitat amb la finalitat de bastir ponts en comptes d'estigmatitzar i dividir.

1.3. METODOLOGIA

Per a poder endinsar-me en la preproducció d'este projecte audiovisual, en primer lloc m'he documentat partint de l'obra escrita per Josep Àngel Mas i Castells, qui ha estat professor meu. A hores d'ara és un dels pocs acadèmics que està investigant sobre el pluricentrisme del valencià. El seu treball aprofundix en la historiografia lingüística del valencià, la varietat dialectal de la llengua que va ser la norma ortoèpica del conjunt de la llengua des del segle XV al XVII.

A través d'altres fonts secundàries s'introduirà la definició de pluricentrisme quines són les característiques que fan que una llengua siga pluricèntrica, la gestió pluricèntrica de les variants de la llengua o els conflictes generats a causa del contacte amb una altra llengua dominant.

Així mateix, la finalitat d'este projecte és la creació d'un producte audiovisual. Per eixa raó dedicaré unes pàgines a esbrinar què entenem per documental, quines són les tipologies i els narradors, i al mateix temps s'exposaran exemples de documentals que tracten sobre lingüística amb la intencionalitat d'assenyalar aspectes on emmirallar-se i extraure conclusions.

Una volta la informació del marc teòric ha estat recopilada, es procedirà a l'elaboració d'un esbós de l'estructura del documental. El fil narratiu del guió estarà lligat en termes estètics, amb els personatges de l'obra d'Antoine de Saint-Exupéry *Le Petit Prince*. El contingut estarà guionitzat per una veu narradora que anirà lligant el conjunt d'entrevistes a especialistes de l'àmbit acadèmic, d'altres sectors rellevants, i també amb gent del carrer. Una vegada conclòs, s'elaboraran la resta de documents necessaris per a engegar l'últim pas de la reproducció.

2. MARC TEÒRIC

2.1. DOCUMENTAL

Les obres de gènere documental es categoritzen per englobar un ventall tant ampli com variat. Per a entendre quin tipus de documental s'adequa millor a les nostres necessitats, hem de fer una recerca per tal d'esbrinar quins són els treballs realitzats prèviament pels professionals de l'audiovisual.

Consensuar una definició del gènere és una tasca que ha generat molta literatura. D'entrada, el documental ha estat lligat des dels seus inicis a l'antropologia. Actualment podem parlar de no-ficció en l'àmbit documental perquè el gènere s'enfronta a uns límits cada volta més difuminats. A continuació es farà esment d'unes definicions bàsiques per tal d'entendre el seu origen i com això s'aplicarà a la nostra obra en qüestió.

Segons el diccionari de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, un documental és, en la seua tercera accepció, un "Programa o pel·lícula que presenta fets, experiments o documents presos de la realitat a fi d'informar o d'il·lustrar¹".

Entre els teoritzadors inicials, el primer a fer servir el terme documental fou John Grierson per referir-se a *Moana*, un relat visual sobre la vida dels nadius de Savai'i, una de les illes de Samoa (Flaherty, 1926). Un poc més tard, el mateix Grierson aprofundirà en la idea del documental i el concebrà com el gènere del món del cinema que engloba "totes aquelles obres cinematogràfiques que utilitzen material obtingut de la realitat i que tenen capacitat d'interpretar, en termes socials, la vida de la gent tal com existix en la realitat" (Barroso, 2009:14).²

En el marc de l'estrena del documental *Nanook of the North* (Flaherty, 1922), Flaherty es consagra com el pioner del gènere documental. L'autor fa una

¹ Disponible en: <https://www.avl.gva.es/lexicval/?paraula=documental>

² La traducció és de l'autor.

expedició socioetnogràfica, presentant l'alteritat des de la quotidianitat d'una família d'inuits. La necessitat de donar a conèixer i preservar unes tradicions i forma de vida en constant lluita per sobreviure, suposa tota una declaració d'intencions en la concepció del documental fins als nostres dies.

Tot seguit, Paul Rotha, qui fou deixeble de Grierson, assenyala un factor clau per a entendre la importància del creador en la representació de la seua obra. L'any 1952 publica un llibre amb el següent títol: *Documentary film: the use of the film medium to interpret creatively and in social terms the life of the people as it exists in reality*.

La posició que exercix el narrador és la d'un creador omnipotent, perquè "es posa en la pell d'un altre, però açò no és el principal, es posa en la pell d'un altre per decidir allò que li interessa i allò que no li interessa, per a seleccionar què paga la pena explicar d'allò que li expliquen o d'allò que fan els altres mitjançant l'observació. Una faceta important de l'activitat periodística és, aleshores, la narrativa" (Núñez Ladevéze, 2004: 36).³

Carl Plantinga definix el documental partint d'una visió més pràctica:

"Un discurs sostingut de forma narrativa, categorial, i retòrica que utilitza imatges fotogràfiques o cinematogràfiques predominantment com petjades, per a representar allò del que estan fetes eixes imatges fotogràfiques" (Plantinga, 2005: 106)⁴

Plantinga posa sobre la taula l'obligació ètica del realitzador com la diferència principal entre el gènere documental i la ficció. Això produïx una proposta que redefinix el documental, emprant el seu propi terme, com Representació Asseverada com Verídica (RAV):

"El documental és un tractament extens d'un tema en un mitjà d'imatge en moviment, freqüentment en forma narrativa, en la qual el realitzador assenyala obertament la seua intenció perquè l'audiència: a) adopte una actitud de creença cap al contingut proposicional rellevant, b) prenga les imatges, sons i combinacions d'estos com a fonts fiables per a la formació de creences sobre el tema del film i, en alguns casos, c) prenga plans

³ La traducció és de l'autor.

⁴ La traducció és de l'autor.

rellevants, sons gravats i escenes com aproximacions fenomenològiques a l'aspecte visual, el so i/o alguna altra sensació o sentiment de l'esdeveniment profílmic” (Plantinga, 2005: 114 -115).⁵

Ara per ara, s'ha creat molta literatura al voltant dels diversos criteris que poden aplicar-se a l'hora de classificar els diferents tipus de documental. Entre les tipologies més influents dins la no-ficció trobem Erik Barnouw, qui jerarquitzava els subgèneres segons els factors socials, polítics, culturals i tecnològics, per mitjà de les següents categories: profeta, explorador, reporter, pintor, advocat, fiscal acusador, poeta, cronista, promotor, observador, i guerriller (Barnouw, 2002). El present projecte podria rebre, segons Barnouw, la classificació de reporter, i fins a cert punt, d'advocat, per defensar una causa a la qual, com a narrador, m'adherisc.

En canvi Jaime Barroso proposa la seua tipologia donant prioritat a la temàtica: educatiu, informatiu, estètic, experimental, social, artístic, científic i investigació i cultural. (Barroso, 1996). D'acord amb la seua definició, el nostre treball podria ser catalogat d'informatiu, educatiu, social i cultural.

Bill Nichols desenvolupa les característiques posant l'accent en la implicació d'uns punts fonamentals, com ara la retòrica i la forma a l'hora d'assolir l'objectiu, sense deixar de costat l'àmplia gamma de qüestions historiogràfiques, legals, filosòfiques, ètiques, polítiques i estètiques que es presenten (Nichols, 1991).

Una volta hem fet una breu introducció conceptual de la mà de diversos autors, podem formular quina és una de les premisses bàsiques del documental: la capacitat de narrar la realitat fent-ne ús d'un tractament creatiu mitjançant uns codis formals. Com Nichols comenta (1991:65), les situacions i els esdeveniments, les accions i els assumptes, poden estar representats de diferents maneres. Seguint el seu model de modalitats de representació, detallarem els models que categoritzen el gènere.

⁵ La traducció és de l'autor.

Les modalitats de representació descrites per Nichols, tenint en compte l'ampliació feta per l'autor (Nichols, 2001), sumen un total de sis: expositiva, d'observació, interactiva, reflexiva, performativa, i participativa⁶.

1. Modalitat expositiva. Associada amb el documental clàssic, estableix una relació directa amb l'espectador, siga mitjançant títols de text o amb una locució en off. La narració omniscient guia la imatge i emfatitza la idea d'objectivitat i de lògica argumentativa. És una modalitat més retòrica que no estètica. Per consegüent, no és estrany que fos la primera a aparèixer i fos l'emprada pels pioners. (Nichols, 1991: 68-72 i Nichols, 2001: 105-109).
2. Modalitat poètica. Es tracta d'una modalitat enllaçada amb l'art d'avantguarda, i per eixe motiu les impressions subjectives, o el surrealisme són característiques que estan presents. Molts documentals contemporanis l'han recuperat i a hores d'ara té molta volada. La seua finalitat és influir en l'estat d'ànim de l'espectador, a més de proporcionar informació. (Nichols, 1991: 72-78 i Nichols, 2001: 102-105).
3. Modalitat reflexiva. Té com a objectiu la presa de consciència per part de l'espectador del mitjà de representació mateix. El documental no es considera una finestra oberta al món, passa a ser una construcció o representació. Així doncs, l'espectador adopta una posició crítica davant qualsevol tipus de representació. Utilitza molts dels recursos d'altres modalitats documentals, però portant-los fins a les últimes conseqüències, perquè l'atenció de l'espectador se centre tant sobre el recurs com sobre l'efecte. Es tracta de la modalitat més introspectiva. (Nichols, 1991: 93-114 i Nichols, 2001: 125-130).
4. Modalitat d'observació. Ací el realitzador intenta no intervindre, es limita a ser un simple espectador, observant la realitat des de la distància. Naix contra la voluntat moralitzadora del documental expositiu. L'observació és

⁶ La traducció de les modalitats és de l'autor.

espontània, sense involucrar-se amb allò que fa la gent, tractant d'eliminar o invisibilitzar la interacció del creador gràcies a l'edició. Els moviments del *Cinema Vérité* o *Cinema Directe* són alguns dels exponents més representatius. La seua màxima és fer una apreciació de l'entorn apareixent absent. (Nichols, 1991:66 i Nichols, 2001:109-115).

5. Modalitat participativa. Originàriament anomenada interactiva, està relacionada amb el cinema etnogràfic. Pretén mostrar la relació entre el realitzador i el subjecte filmat. El director esdevé un investigador que s'obri camí en un àmbit desconegut, i reflectix eixa experiència pròpia. La perspectiva del realitzador és present i s'involucra en discurs. El contacte amb els subjectes amb qui interactua és més directe i actiu, a base d'entrevistes i tàctiques intervencionistes. El realitzador pot arribar a convertir-se en el narrador mateix de la història, o explicar els fets succeïts de la mà dels testimonis, que sol estar acompanyat de metratge d'arxiu, per facilitar les reconstruccions. (Nichols, 1991: 78-93 i Nichols, 2001: 115-125).
6. Modalitat performativa. És la modalitat més recent. Qüestiona la base del cinema documental tradicional i dubta sobre les fronteres establides davall del gènere de la ficció. Ací la voluntat d'una representació realista no és important. La poesia, la retòrica, i l'expressivitat són les característiques definitòries. Postula les qualitats evocadores del text enfront de la seua capacitat de representar. És per això que està més a prop de les avantguardes artístiques contemporànies. (Nichols, 1994: 92-106 i Nichols, 2001: 130-138).

La classificació creada per Nichols es fonamenta en les formes predominants d'una estructura documental. Ens pot servir per a aclarir conceptes i delimitar la modalitat, però cal entendre que la hibridació del gènere és un fet predominant en la narrativa contemporània.

La hibridació s'ha barrejat entre els models dels gèneres tradicionals i creant innumbrables subgèneres, ara categoritzats com hipergèneres. Uns formats que

trenquen esquemes, fragmenten els models i s'obrin camí entre les delimitacions clàssiques que han anat desdibuixant-se. L'anomenada hipertelevisió ha estat l'encarregada d'incloure tota eixa narrativa contemporània, que ha passat a ser hegemònica en les gralles dels països occidentals. Entre els paràmetres hipertelevisius, algunes de les seues màximes són l'extensió de la ficció i la publicitat a tots els gèneres, l'espectacularització de l'àmbit privat i la creació d'un metadiscurs que done protagonisme al seu discurs televisiu (Gordillo, 2009).

Pel que fa al nostre projecte, resulta rellevant parlar del docudrama, un dels primers hipergèneres. Com comenta Immaculada Gordillo, el docudrama es caracteritza per la hibridació entre la ficció i la informació (Gordillo, 2009: 50). Dins de totes estes fórmules híbrides, el docudrama compartix gènere amb els documentals, però hi afegix la recreació de manera dramatitzada. Recrea les històries dels protagonistes amb la seua presència o directament fa que actors externs els interpreten. Tot i oferir possibilitats narratives interessants, per a un projecte com el nostre no sembla l'opció més correcta. Javier Maqua al seu treball *El docudrama: fronteras de la ficción* titlla el docudrama de ser una barreja barroera de gèneres variats, amb capacitat de poder gangrenar tots els discursos audiovisuals, ja que tot el que apareix en pantalla es mostra amb ambigüitat. (Maqua, 1992).

El seu posicionament crític, com s'ha mencionat anteriorment, és pel fet que el docudrama està a mig camí entre el documental i la ficció. Es troba en el punt de "les fronteres de la ficció" (Maqua, 1992: 35). L'autor considera que allunyar la informació per plasmar una realitat representada pot exercir en l'espectador la falsa creença d'adquirir coneixements.

L'exposició de tots estos factors fa que ens trobem en una cruïlla. Cada vegada és més difícil trobar un model amb la capacitat de concretar un gènere específic. Per a traure l'entrellat de tot plegat, aprofitarem este mestissatge de modalitats per a adaptar-les a les inquietuds del nostre documental.

2.2. LLENGÜES PLURICÈNTRIQÜES

Una de les claus de l'èxit del documental radica en portar a terme un procés de documentació en l'àmbit de la lingüística. Cal plasmar els treballs acadèmics en un format que siga intel·ligible per a l'ampli públic. En cap cas este és un treball de sociolingüística. No tinc els coneixements necessaris per a poder parlar amb propietat. Tampoc pense que siga adient endinsar-se massa en la complexitat tant en l'àmbit terminològic, com en el contingut que una temàtica d'esta índole pot generar. Cal per tant acotar correctament la conceptualització teòrica. La meua tasca de recerca consistix a entendre els conceptes bàsics, així com la casuística del nostre cas, per a poder realitzar una aproximació al pluricentrisme, posant especial èmfasi en el cas del valencià, i introduint un parell de casos a escala internacional.

En qualsevol llengua, el procés d'estandardització servix per a establir uns fonaments que puguen transcendir en un estàndard comú. Un en el qual tots els parlants puguen entendre's sense entrebancs. Per a fer-ho, sovint es tria per una de les versions de la llengua, que sol ser la variant amb més parlants i amb més recorregut històric.

Quan parlem del valencià com a llengua pluricèntrica, convé fer ressaltar aquelles paraules d'Enric Valor "El nostre valencià, el català de tots". Necessitem realitzar un desgranatge de les característiques particulars del cas valencià, com també posarem en relleu especificitats d'altres llengües que compartixen una casuística comuna. Partint d'estes premisses, i en primera instància, ens centrarem al voltant del concepte pluricentrisme, i per quina necessitat va sorgir.

2.2.1. Pluricentrisme

El terme pluricentrisme ha anat evolucionant al llarg de les últimes dècades. Michael Clyne a la seua obra *The German Language in a Changing Europe* va actualitzar el concepte de llengua pluricèntrica com "one with several interacting centres, each providing a national variety with at least some of its own (codified) norms" (Clyne, 1995: 20). Parlem d'un terme que ha transcendit. Ha passat de

definir-se com l'ús d'una mateixa llengua en diversos estats, a explicar l'existència de facto de normes d'ús explícites o implícites de diverses varietats d'estàndard formal (Mas Castells, 2020).

Llavors, el pluricentrisme es defineix com el marc d'estudi d'un tipus específic d'estandardització: la que afecta les llengües amb més d'una varietat d'estàndard formal (Mas Castells, 2020). El pluricentrisme pot servir com a ferramenta per a encarar-se al «problema de la unitat de la llengua». És l'única alternativa a la divisió de les llengües quan no és possible l'ús d'un estàndard monolític i uniforme per a tota la comunitat lingüística (Ammon, 2005).

La seua funció és la de reivindicar les llengües amb més d'una varietat estàndard, donant compte d'eixes interrelacions que s'efectuen mitjançant d'una codificació realitzada per més d'un centre. Eixa relació entre els centres és diferent depenent de cada cas. El grau de cooperació varia segons les relacions que establisquen els centres entre si. Açò pot esdevindre un problema, quan les institucions estatals van a la seua, encara que no necessàriament, ja que poden pertànyer a un mateix estat, com és el cas del valencià i exercir una cooperació limitada. És ací quan cal recordar que inicialment l'aparició de la terminologia estava lligada al concepte nació-estat. Este fet generava una problemàtica entre les nacions amb estat al darrere, i les nacions sense estat.

Per eixa raó, s'ha proposat substituir el terme nació per *locations*, fent referència a les regions (Dollinger, 2019). Esta terminologia més neutra, pot adreçar-se a tota mena d'esferes, tant subnacionals com supraestatals. Partint des d'esta conceptualització, ens endinsarem les característiques pluricèntriques del valencià. Per a fer-ho, cal enfilar-se en la historiografia valenciana, ja que donant una ullada a la història podrem entendre les problemàtiques que se'ns plantegen.

2.2.2 El cas valencià

D'entrada, cal fer esmentar el treball de Josep Àngel Mas Castells, que ens servirà com a corpus teòric de l'exposició que ara iniciem.

Com indica l'autor a *Catalan as a pluricentric language: the Valencian case*, el valencià és la varietat lingüística autòctona d'aproximadament 2,5 milions de parlants. L'equivalent aproximat d'un terç del nombre total de persones que parlen el conjunt de la llengua catalana.

Pel que fa a la planificació lingüística, Catalunya ha esdevingut el territori dominant, continua Mas Castells. Els factors en són molts: té la població més nombrosa de tots els territoris de parla catalana, és el bressol de la llengua, i és on s'han impulsat, amb més contundència, polítiques per a normalitzar-ne l'ús. Això ha forjat un estàndard lingüístic que gira al seu voltant, concretament del català oriental, que ensems, gira al voltant de la seua capital.

No es pot menystenir la rellevància de la varietat valenciana que, en termes de població, ocupa el segon lloc. A esta condició, cal afegir-li el factor essencial d'anomenar valencià a la llengua catalana o la longitud demogràfica del territori valencià dins de la comunitat lingüística catalana. Això és degut a un component historiogràfic que comentarem a continuació. Cal remarcar de bestreta que esta denominació no té per què afectar el conjunt de la unitat de la llengua.

Els diversos territoris de la Corona d'Aragó, estaven dividits en regnes i principats. Això va fer florir dinàmiques ben diferenciades. Des dels inicis del segle XIII fins a mitjan segle XV s'estén el període de màxima esplendor de la literatura catalana. Durant el conegut com El Segle d'Or, el Regne de València va assolir una posició dominant dins dels territoris de la Corona d'Aragó. Dins dels períodes d'història de la llengua la definiríem com Plenitud (Montoya, 2018).

Els principals autors del segle XV com ara Ausiàs March (1397-1459), Joanot Martorell (vers 1413-1468) o Roís de Corella (1435 - 1497), foren valencians. Estos escriptors de l'època clàssica van tindre una significació de primer ordre per al model de llengua. El català de València va esdevindre la varietat de més prestigi. Tant és així que fou el model ortoèpic de la llengua catalana, reconegut hegemònicament arreu de tot el domini lingüístic, fins a la reforma fabriana (Rossich, 2006).

La llavor pluricèntrica prové de lluny. S'han trobat evidències que apunten a l'existència d'una convergència lingüística a la unitat administrativa del Regne d'Aragó, la Cancelleria Reial (Mas Castells, 2012). L'autor assenyala un model consistent i compositiu que incorporava variants de les principals varietats, similar al que es coneix com a llengua koiné.⁷

Tanmateix, amb l'arribada del Segle d'Or Espanyol, el prestigi de la llengua entra un període de replegament (Montoya, 2018). Les guerres, les prohibicions i imposicions a causa dels Decrets de Nova Planta portaran a la decadència de la llengua que deixarà d'emprar-se en entorns públics i culturals. El seu ús quedarà reduït a l'àmbit privat. Posteriorment, dins del romanticisme, a València el moviment es dividirà dos posicions (Mas Castells, 2012). Una, seguint la tradició medieval d'establir relacions més estretes amb Catalunya i les Illes Balears, i una altra a favor d'un sistema bilingüe que incloïa l'adopció d'expressions espanyoles i escriure fent ús de les grafies castellanés.

Amb motiu de la creació de la Mancomunitat de Catalunya, l'any 1907 es funda l'Institut d'Estudis Catalans (IEC). Pompeu Fabra és el responsable de codificar el català, i té la intenció d'abastir tots els territoris lingüístics. A València, s'arriba a un consens amb signatura de les Normes de Castelló el 1932; una adaptació, sobretot pel que fa a la morfologia, l'ortografia i, en menor mesura, les regles gramaticals de Fabra i de l'IEC (Mas Castells, 2012). Es declara la Segona República Espanyola, i Catalunya es determina autònoma. El català entra a les escoles i s'oficialitza la llengua. La guerra trunca per complet les opcions de Balears i València. Amb la victòria dels revoltats, el català queda totalment prohibit. Durant els anys seixanta, el franquisme relaxa lleugerament les seues restriccions, però el català continuava estant prohibit encara en els usos oficials i els mitjans de comunicació.

Segons Brauli Montoya, d'un segle ençà vivim en un període de represa interrompuda. Des d'aleshores, el model lingüístic a la literatura tendix a estar escrit en la varietat dominant (DV) del català; el de Barcelona i les seues regions

⁷ Llengua comuna, general i, en oposició al dialecte, de caràcter uniforme que es presenta en tot un territori. Disponible en: <https://dlc.iec.cat/Results?EntradaText=koiné&operEntrada=0>

circumdants. El català central segueix sent el model hegemònic en l'àmbit de la majoria de mitjans. Això ha produït un arraconament d'altres varietats, com és el cas del valencià. La mort del dictador, obri un debat amb diferents postures ideològiques al territori valencià. La convergència lingüística (catalanisme); d'esquerres, recolzada pels defensors d'una identitat social valenciana amb certs elements en comú amb la identitat catalana, i la divergència (blaverisme); regionalisme espanyol amb una clara inclinació cap a la dreta (Baldaquí, 2005). La màxima del blaverisme és la divergència total. Fer del valencià una llengua diferent del català. Josep Àngel Mas també comenta com la pluricentricitat ha sigut manipulada per a tapar el conflicte, ja siga desviant el problema de la supervivència de la llengua o flirtejant amb el secessionisme, tot i que sense resultats reals per la seua manca de coherència.

Esta polarització de les posicions respecte a la llengua, ha afavorit la creació de propostes d'usos i variants del valencià estàndard. Mas Castells proposa uns models lingüístics del valencià, que segons la connotació ideològica de l'usuari, trien una variant o una altra remarcant la seua posició política. Els models s'agrupen entre secessionista (no normatiu), particularista, convergent i uniformista (Mas Castells, 2008). La proposta d'acceptació de la pluricentricitat per a abordar les disputes és també motiu de polèmiques. Alguns lingüistes com Martí i Castell, en el seu article «Demagogia y vergüenza lingüísticas» (*La Vanguardia*, 22.01.2005), va titllar l'ús del particularisme de parasestàndard i de 'reivindicació xovinista ridícula'. Entre els grups assenyalats per estos àmbits crítics està *Drassana*, grup editorial propietari de la revista cultural *Lletraferit*. Mitjà amb el qual col·labore des de fa anys. La meua posició pense que està ben definida.

Així doncs, entenem el conflicte lingüístic és un procés de pugna pels àmbits d'ús entre dos llengües que ocupen un mateix espai (Mas Castells, 2021). Totes les llengües pluricèntriques estan lligades al factor de la identitat fent-ne un element clau en els conflictes. En llengües minoritzades i pluricèntriques com és el català, els conflictes es poden presentar en dos nivells simultanis: externament, a escala de conflicte lingüístic i internament, en l'àmbit pluricèntric.

1. Conflicte extern. Caracteritzat pel contacte d'una llengua dominant que minoritza una altra. Dos sistemes lingüístics competixen entre ells i un acaba sent l'hegemònic. Una volta este procés s'ha engegat, les conseqüències últimes poden desembocar en la substitució i desaparició de la llengua. Per altra banda, quan s'engega un procés de normalització, el procés de substitució pot revertir-se, o altrament crear una situació de diglòssia entre els parlants. En el cas del català, el castellà (el francès al Rosselló i l'italià a L'Alguer) ha esdevingut la llengua de prestigi i d'ús social per a gran part de la població, forçant a la comunitat lingüística a triar llengua en moltes ocasions. Els problemes que es presenten entre una llengua dominada i una dominadora, creen prejudicis intralingüístics (Ninyoles, 1971). Un conjunt de distorsions donades per la situació de conflicte entre dues llengües en contacte. Estes distorsions poden ser la idealització verbal (la falta de funcionalitat de la llengua en l'àmbit social la relega a valors d'una percepció intrínseca) o l'autoodi (la voluntat d'assimilació a la llengua dominant a causa dels elements denigratoris de la llengua minoritzada).
2. Conflicte intern. De caràcter pluricèntric. L'elecció de la llengua és un factor influent en un conflicte lingüístic, com també ho és la tria de la varietat. Com s'ha esmentat adés, el català central, la varietat corresponent a Barcelona és la més emprada. És el que es coneix com a varietat dominant (DV). L'ús d'altres varietats poden donar peu a prejudicis interlingüístics (Tusón, 1998) pel desconeixement dels seus propis parlants.

La recuperació de les institucions autonòmiques han plantejat la creació de centres d'estandardització per donar resposta a la tasca codificadora. Basant-nos en la categorització dels centres d'estandardització de la llengua catalana (Mas Castells, 2020), l'Institut d'Estudis Catalans (IEC), segons un decret ministerial del 1976, és un centre de ple rendiment que té l'autoritat institucional de codificar el conjunt del domini lingüístic català. L'Acadèmia Valenciana de la Llengua (AVL), institució creada el 1998 per la Generalitat Valenciana, actua com a centre de quasi ple rendiment. Segueix la codificació ortogràfica i gramatical de

l'IEC, però basant-se en la tradició històrica valenciana. Aspectes com ara el lèxic o l'accentuació es normativitzen de manera diferent. La seua autoritat legal està restringida al territori de la Comunitat Autònoma Valenciana. A banda d'estos dos, altres dos semicentres estan localitzats a Mallorca i Lleida i es dediquen a la divulgació de les propostes de l'IEC referides a l'endovarietat. Finalment cal no oblidar els denominats centres rudimentaris, a Perpinyà i l'Alguer, que confronten la substitució lingüística per part del francès i de l'italià, respectivament.

La noció de pluricentricitat posa el focus en els parlants i les seues interaccions, per eixe motiu el més important en estos moments és la coordinació de les institucions normalitzadores, l'IEC i l'AVL (Mas Castells, 2020). En estos moments, tot i que a passes comptades, les institucions normalitzadores estan començant a moure fixa⁸. Uns primers passos importants on s'està advocant per una normativa que incloga tots els territoris d'una manera inclusiva. A l'espera d'un gran salt qualitatiu en termes de cooperació entre institucions, el plantejament del pluricentrisme permetria deixar de banda tots els complexos que arrosseguem des de fa anys i panys i obriríem la porta a la riquesa lingüística de la nostra llengua, fent ús de totes les varietats d'estàndard. Posant el focus en el parlant i entenent que acceptar la pluricentricitat és comprendre que no hi ha un estàndard general i neutre. De manera paral·lela, esta acceptació també pot permetre abordar les disputes d'àmbits d'ús entre el català i el castellà, reivindicant l'estatus (prestigi i ús) del valencià. S'ha de tenir en compte una resposta ràpida, perquè eixa possible divergència entre la institució catalana (IEC) i la valenciana (AVL) arracona altres varietats com les balears o les andorranes (Darder, 2014).

2.2.3 Situacions a altres indrets del món

El pluricentrisme va començar la seua marxa en terres germàniques de la mà de Heinz Kloss, qui va popularitzar el terme en el seu article de l'any 1967 *Abstand*

⁸ L'AVL, l'IEC i l'UIB firmen un protocol de col·laboració per una normativa inclusiva i unitària. Disponible en: https://www.avl.gva.es/web/comunicacio/notes-de-premsa/-/journal_content/56/31991/196671/27602

Languages and Ausbau Languages. Allà es parlava de diferents llengües literàries estandarditzades (*Ausbau*) i de les diferències estructurals d'una llengua pluricèntrica (*Abstand*). A hores d'ara, vora mig centenar de llengües són considerades com a pluricèntriques (Muhr, 2012).⁹

Donada la meua fixació per dos indrets específics del món, he decidit indagar una mica en casos de llengües dels Balcans i del Caucas. La idea central és presentar els conflictes en llengües en la regió que compartixen semblances amb el cas que hem estudiat.

D'una banda el conflicte del nom d'una llengua: l'antic serbocroat, ara denominat serbi, croat, bosnià o montenegrí segons l'estat nació on se'n fa ús. Per altra l'armeni, llengua estandarditzada en dos grans dialectes que conviu, encara, en una llengua dominant que fou imposada fins fa només unes dècades.

El serbocroat com a llengua pluricèntrica

El serbocroat és una llengua pluricèntrica que ha concorregut en processos separats d'estandardització històrics. Això ha donat lloc a una estandardització diferent en els diversos grups ètnics i religiosos de l'Antiga Iugoslàvia. El col·lapse del règim polític iugoslau als anys noranta, va obrir una escletxa històrica i social fins al punt que, amb la destrucció de totes les institucions comunes de l'estat iugoslau, també van "matar" (de manera deliberada i amb objectius polítics) una llengua: el serbocroat o el croato-serbi (Babic, 2010), donant peu en l'actualitat al serbi, el croat, el montenegrí i el bosnià.

La llengua majoritària de gran part de l'estat va esdevindre una legitimació cultural i nacional en el moment de la fragmentació. Originàriament la llengua es pot dividir en quatre grups dialectals: kajkavià, txakavià, xtokavià i torlakià. A grans trets, el kajkavià i el txakavià són dialectes parlats pels croats, el torlakià per la majoria dels serbis, mentre el xtokavià és el dialecte utilitzat, en termes generals, pels quatre col·lectius (Brozovic, 1992). Els dialectes xtokavians

⁹ L'any 2018, quaranta-tres llengües complien els criteris formals de ser "pluricèntriques". Disponible en: <http://www.pluricentriclanguages.org/plc-languages>

superen en àrea i nombre de parlants els altres tres grups dialectals. Per este fet va acabar transformar-se en el dialecte de prestigi. Tant serbis com croats van emprendre la seua respectiva normalització lingüística. Ambdós van construir un neoxtokavià estàndard. Cadascun d'ells, això sí, amb un alfabet distint. Mentre els cristians catòlics (croats) i també els musulmans (bosníacs) fan ús de l'alfabet llatí, els cristians ortodoxos (serbis, i la majoria montenegrins), ho fan en ciríl·lic. Malauradament la normalització lingüística es va fer sense tindre en compte a l'altre interlocutor (Brozovic, 1992).

La llengua va anar identificant-se amb els postulats polítics segons les afiliacions nacionals. La denominació de la llengua, com a serbi o inclús "llengua iugoslava", causava animadversió, en particular, amb el públic croat. La llengua va deixar de ser un mitjà de comunicació per a transformar-se en un mitjà d'identificació nacional, convertit posteriorment en un mitjà de separació (Jakšić, 1997).

A hores d'ara, el serbocroat està encara considerada una llengua en els àmbits de la lingüística, traducció i en el món de la literatura, encara que amb una nova denominació: serbi/croat/bosnià. A la diàspora, la comunitat exiugoslava denominen el conjunt de les seues llengües de la manera més asèptica: *Naš jezik o naški* (Đorđe, 2017), simplement "la nostra llengua". "Independentment del nom de la llengua que utilitzen els pobles de l'antiga Iugoslàvia continuaran vivint (i comunicant-se), encara que no ho facen junts, ho faran com a veïns. (...) Tot i que els grups ètnics post-iugoslaus practiquen religions diferents, pertanyen a la mateixa cultura dividida per una llengua." (Babic, 2010: 12).¹⁰

L'armeni com a llengua pluricèntrica

El cas armeni ens servix d'exemple doble en certa manera. Parlem d'una llengua pluricèntrica que compta amb dos formes estandarditzades: l'armeni oriental i l'occidental que es basen en dos dialectes completament diferents del mateix diasistema¹¹ (Cowe, 1992).

¹⁰ La traducció és de l'autor.

¹¹ Descripció conjunta dels trets lingüístics comuns i discrepants de dues o més varietats dialectals. Disponible en: <https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0098946.xml>

La divisió és reflex de la fragmentació de les terres armènies al llarg dels segles. L'estandardització de l'armeni oriental es va originar a la seu del Virregnat del Caucas, Tbilissi. Istanbul, capital de l'Imperi Otomà, va estandaritzar l'occidental. El genocidi armeni va fer desaparèixer de les seues terres originals la varietat occidental. A hores d'ara, l'occidental és la varietat de les comunitats armènies en l'Orient Mitjà, Europa i altres parts de la diàspora. L'oriental ha passat a ser la varietat de prestigi, ja que és llengua oficial de la República d'Armènia, a banda de l'autodenominada República d'Artsakh i també a parts de l'Iran.

Mentre a altres indrets de la diàspora, llengües com l'àrab, el farsi, o el francès, han acabat esdevenint part de la identitat armènia, la situació del rus a l'actual República d'Armènia segueix manifestant-se mitjançant vincles culturals, científics així com mitjançant un factor nostàlgic relacionat amb l'antic món soviètic (Mkhoyan, 2017). Durant el règim comunista, a les antigues repúbliques soviètiques, moltes famílies van triar escoles de llengua russa per als seus fills, atés que això prometia una major mobilitat i millors perspectives professionals (Gabunia, K i Gochitashvili, K. 2019).

Des de la dissolució de la Unió Soviètica, la tendència a mantenir el rus com a llengua de prestigi ha perdut pes en la societat armènia, però encara és la llengua de negocis. Per a gran part dels dos milions d'armenis residents a la Federació Russa, el rus és la seua primera llengua.¹² L'armeni com a llengua pluricèntrica, patix, com hem vist al cas del valencià, conflictes de caràcter intralingüístics i interlingüístics.

2.3. REFERÈNCIES FILMOGRÀFIQUES

En este apartat s'exposa una selecció filmogràfica transcendent per a la realització del nostre documental. Donada la temàtica, hem considerat convenient que el conjunt de tots els treballs tinguen com a rerefons algun aspecte relacionat amb la lingüística. Cadascun d'ells ve de la mà d'un breu

¹² Nombre d'armenis arreu del món. Disponible en: arm-world.ru/ludi/204-chislennost-armyan-v-mire.html

resum així com d'una anàlisi per a posar en relleu els aspectes més rellevants que poden servir de guiatge per al nostre desenvolupament conceptual.

Conlanging, The Art Of Crafting Tongues (Britton Watkins 2017)

Conlanging és un documental dirigit i produït per Britton Watkins, qui també ha treballat com assessor lingüístic de pel·lícules com ara *Star Trek Into Darkness*. El documental narra el procés de creació de llengües artificials posant d'exemple *conlangs* famosos com ara l'èlfic de Tolkien o el dothraki de les novel·les de George R. R. Martin. Per altre costat, també introdueix aspectes creatius com la calligrafia i la construcció del món imaginari.

El relat està construït a través d'entrevistes directes amb persones que estan connectades amb el món del llenguatge construït. Pertany, per tant, a la modalitat participativa de Nichols, fent que els entrevistats presenten la creació de noves llengües com una ferramenta per educar. Destaca en la passió i vocació que transmeten els convidats i els valuosos recursos audiovisuals com són els grafismes.

The Linguists (Kramer, Seth et altri. 2008)

Com indica el seu nom, *The Linguists* segueix les petjades de dos lingüistes, Greg Anderson i David Harrison. Els protagonistes fan un viatge fent enregistraments d'alguns dels darrers parlants de diverses llengües a Arizona, Sibèria, l'Índia i Bolívia. Una de les premisses és remarcar el racisme institucionalitzat i les condicions econòmiques dels parlants. Es tracta d'un dels pocs documentals que, seguint els passos dels primers antropòlegs, s'endinsa en el moll de l'os d'una investigació de camp, traçant el recorregut sobre l'extinció lingüística.

Els dos lingüistes realitzen un treball de modalitat participativa, perquè no es dediquen únicament a observar sinó que la narració està liderada per tots dos amb l'ajuda dels últims parlants. De fet, el diàleg que s'establix està plantejat des d'un punt de vista massa centralitzat en els lingüistes i pot resultar agressiu enfront d'alguns dels entrevistats. En el nostre cas, la veu del narrador ha de

funcionar com a un nexa explicatiu, ja que les veus autoritzades han de ser els lingüistes i tota persona amb coneixements sobre el tema o qualsevol entrevistat que segueixca els interessos del guió.

***Indigenous / Caucasia* (T.J. Huizar 2020)**

La inclusió de nous formats obri finestres als creadors més joves. En un format més desinhibit i personal, el poliglota Trent Josiah Huizar es capbussa en les muntanyes del Sud del Caucas, des d'on ens presenta històries úniques enllaçant dos conceptes: humanitat i llenguatge. *The last Pontic Greek speakers in Armenia* és títol del documental al seu canal de *Youtube*.¹³

Un dels aspectes que més m'ha cridat l'atenció és la seua calidesa humana. La seua capacitat d'establir una relació de proximitat amb els seus entrevistats. A pesar de la seua curta edat, esborrona a l'espectador la seua tècnica clarament participativa. Huizar entén el món així: "My love for language allows me to discover more aspects of life from people around the world."¹⁴

Les meues limitacions tècniques i econòmiques m'impedixen poder desplaçar-me als llocs corresponents que se'n faran esment quan parlem d'altres llengües pluricèntriques. El cara a cara genera una autenticitat que no es pot palpar des de la distància amb l'actual tecnologia. Per altra banda, *The Planet Project*, el seu canal de *YouTube* és un bon exemple de creadors nascuts a les xarxes socials que fan treballs dignes de ser mencionats.

***Ser a la frontera sud* (Lluís Català Oltra 2016)**

Ser a la frontera sud és un documental¹⁵ sustentat per un bon grapat d'entrevistes, conduïdes per una veu en off. Sota la direcció de Lluís Català Oltra, este documental promogut per El Tempir, l'associació per la llengua més a

¹³ The last Pontic Greek speakers in Armenia. Disponible en: <https://youtu.be/9nBYwSrTNxA>

¹⁴ Entrevista a Huizar per al Daily Independent. Disponible en: <https://www.yourvalley.net/stories/youth-scottsdale-filmmaker-pictures-life-of-travel-cinematography.141102>

¹⁵ Ser a la frontera sud. Disponible en: <https://youtu.be/dlv-IPtxWY>

l'extrem sud del domini lingüístic, radiografia les diferents maneres de sentir-se valencià a les comarques del sud del país. Es posa en relleu com afecta el factor lingüístic, el valencià en una zona castellanoparlant, a la barreja d'identitats d'un territori fronterer. Pretén fomentar la comprensió per a poder vertebrar el territori des de la reflexió. El model ací és participatiu, perquè la narració està clarament delimitada a obtindre uns resultats desitjats.

El discurs assenyala el factor identitari, com hem esmentat d'antuvi, lligat intrínsecament al factor lingüístic. És un documental que s'adequa en molts sentits a la intencionalitat del nostre treball en el sentit temàtic, en la introversió que suscita i també, perquè no dir-ho, per tindre un pressupost modest.

***Què ens passa, valencians!?* (David Valls 2014)**

El documental¹⁶ dirigit pel lingüista David Valls, ens presenta a Alina Moser, catalanoparlant d'origen alemany que pedaleja per tot el País Valencià preguntant-se si es pot viure només en valencià. La protagonista (qui atrau l'espectador pel seu element estrangeritzant), s'interessa per l'estat de la llengua en tots els seus àmbits d'ús, de la mà de personalitats i gent de carrer.

Este documental, realitzat per Zeba Produccions, és la continuació del documental *Són bojos, aquests catalans!?* Alina s'interessa per la situació de la llengua a l'escola i la cultura, així com si el valencià i el català són la mateixa llengua. Josep Àngel Mas Castells li explica el conflicte lingüístic i el pluricentrisme (sense usar eixa terminologia perquè encara no l'havien introduït). Només per això, el documental és digne d'aparéixer mencionat. El nostre projecte en cap cas seria la tercera part d'esta trilogia, però és un bon exemple tant per la temàtica, l'aproximació d'Alina (tot i que nosaltres no capitalitzarem el narrador com a centre del documental) i també pel que fa a pressupost. El projecte va ser finançat a través de micromecenatge, i va rebre el suport d'organitzacions com ara El Tempir, el Grup d'Estudi de Llengües Amenaçades de la Universitat de Barcelona, o Escola Valenciana.

¹⁶ Què ens passa, valencians!? Disponible en: <https://youtu.be/sCRm6RzxTZ0>

3. FASE DE LA PREPRODUCCIÓ

3.1. IDEA

El postulat del documental partix en la intenció de donar a conèixer el concepte de pluricentrisme. Fins al moment no s'ha produït cap documental que explique, conceptualment o posant especial atenció en una de les llengües involucrades, res relacionat amb la temàtica. En el moment que Josep Àngel Mas em va proposar parlar sobre el tema, em vaig decidir sense donar-li massa voltes.

La complexitat en la realització d'un documental d'esta índole radica en dos factors: explicar correctament els conceptes i fer atractiva la temàtica. Sense entrar en detalls, la proposta pluricèntrica pot tindre detractors que, agosarats, poden entendre la proposta com un element divisor. Una amenaça a la unitat. Com s'ha exposat, en cap cas es pretén dividir. Ans al contrari, acceptar la diversitat ens pot dur a un camí de cohesió i entesa.

El cas del valencià dins de la llengua catalana, es presenta juntament amb altres casos arreu del món amb característiques semblants on poder emmirallar-nos. Descobrir les diferències i similituds pluricèntriques en un format pedagògic mitjançant entrevistes que incite a la seua visualització.

Com s'ha indicat més amunt, l'elecció d'*El príncep xiquet* no és en cap intranscendent. La claredat expressiva, l'ètica filosòfica i la força emocional d'este conte de xiquets continua sent objecte d'estudi. El documental de Charles Officer *Invisible Essence: The Little Prince*, examina l'obra com un codi moral creat per a respectar la humanitat. Tots estos matisos proteïformes són clau en la infinitat de versions traduïdes que, a més de girar paraules, han de transmetre el significat verdader del text original¹⁷. "Només es coneixen bé les coses que es domestiquen" és una de les frases més icòniques. Això ha fet que el llibre d'Antoine de Saint-Exupéry haja esdevingut el text no religiós més traduït del

¹⁷ La importància del traductor en les distintes versions del text de Saint-Exupéry. Disponible en: <https://www.worldliteraturetoday.org/blog/translation-tuesday/matter-forking-consequences-translating-saint-exuperys-little-prince>

món. Volem aprofitar el fet de ser l'obra traduïda en més llengües i varietats dominants i dominades, per a poder il·lustrar tant el conflicte lingüístic com el pluricentrisme.

Addicionalment, l'univers d'*El príncep xiquet* també fica cullerada en l'àmbit estètic i sosté l'estructura narrativa. Les mosques descriptives, així com altres elements narratius com cortinetes estaran inspirats amb l'obra. Estèticament pot donar-li al documental un potencial més encisador i perquè no dir-ho, un aspecte més amable. Això es farà gràcies als dibuixos originals de *Le Petit Prince*, creats també per Antoine de Saint Exupéry. Tant la poètica com la filosofia del relat han de quedar plasmades a l'hora de plantejar les preguntes oportunes, com vorem més avant.

3.2. SINOPSI

El present documental s'endinsa en el món de la lingüística per a explicar que és una llengua pluricèntrica. La narració gira al voltant del pluricentrisme del cas valencià. Des d'esta proposta es desgranen les característiques principals per a poder reflexionar abordant les disputes lingüístiques i proposar-ne solucions.

3.3. PÚBLIC OBJECTIU

Els debats lingüístics entre els parlants de català són una constant diària. A les xarxes socials, grups de persones d'arreu de tot el territori lingüístic compartixen localismes nostrats, i sense ser especialistes de cap branca acadèmia, presenten dubtes filològics. En eixe sentit, la llengua genera moltes inquietuds en els parlants que la defensem a capa i espasa. Per altra banda, també existixen detractors, externs i interns. Ja siga per influència d'una llengua supeditada o pel conflicte intern del pluricentrisme, un model més vàlid que un altre per les raons que s'han esmentat al cos teòric.

El nostre públic objectiu abasta tot aquell ciutadà interessat en temes lingüístics i/o identitaris de qualsevol edat amb intenció de continuar aprenent més sobre sociolingüística sense necessitat de capbussar-se en articles acadèmics. També

va dirigit a una part dels parlants que, per uns motius o altres, tenen alguns prejudicis en acceptar la diversitat. Vol fer-se entendre que la coexistència amb més d'un model és possible d'una manera pedagògica. Donant visibilitat i reafirmant la diversitat de la llengua fomentem una ferramenta per a la cohesió i la supervivència de la nostra llengua que, com s'ha explicitat, és pluricèntrica.

3.4 GUIÓ

En la preproducció dels documentals, normalment el guió es presenta com a columna vertebral del que es vol arribar obtenir. En l'esbós es presentaran les preguntes més rellevants que es faran als entrevistats. El nostre documental requereix un tipus d'entrevista molt teòric, que deixa poc marge a la improvisació. Per això, les entrevistes a peu de carrer han de tindre dinamisme i hem de saber captar l'espontaneïtat. Una veu en off anirà cosint el contingut de les entrevistes proporcionant informació complementària, així com dir la seua en els moments oportuns.

La modalitat del documental condiciona l'estructura del guió, definix quina és la perspectiva més adequada. Tant és així que per a acotar-lo amb precisió, farem ús de les modalitats proposades per Bill Nichols adés esmentades. Per raons òbvies, este és un documental clàssic que presenta una branca de la lingüística. El tractament de veus autoritzades i altres testimonis, són un element clau per a entendre la temàtica. Partim de la modalitat participativa, però la retòrica del documental fa que en certa manera també puguem catalogar-lo amb la modalitat reflexiva. Volem que l'espectador prenga una postura crítica una vegada ha visualitzat i és coneixedor d'esta circumstància de l'àmbit sociolingüístic, que també ocorre en moltes altres llengües del món.

3.4.1 Estructura

Els paràmetres òptims per tal de crear una estructura narrativa coherent ha sigut la clàssica dividida en tres blocs principals. Cadascun d'ells s'enceta amb alguna de les frases més simbòliques de l'obra d'Antoine Saint-Exupéry, que jugant amb la múltiple significació que tenen, van anunciant cada bloc.

INTRODUCCIÓ "Les paraules són font de malentesos"

Quan una explicació resta incompleta o mal donada pot donar peu a la incomprensió. Des d'este punt de partida, la frase introductòria pot simplificar la nostra problemàtica inicial "Què són les llengües pluricèntriques?". No conèixer el conjunt de la llengua, amb tota la seua diversitat de parles i vocabulari, pot generar situacions incòmodes i inclús malestars que provoquen un canvi de llengua entre parlants d'esta.

Com a element introductori, apareixeran fragments de diferents versions dialectals d'*El príncep xiquet*. Seran totes les versions disponibles en llengua catalana que aniran complementant-se amb traduccions en altres llengües i en diferents alfabetes. La narració explicarà com l'obra d'Antoine de Saint-Exupéry, ens pot servir per a presentar el concepte de pluricentrisme.¹⁸

La narració anirà guiada per un viatge al voltant de la Terra, senyalitzant totes les llengües considerades pluricèntriques per acabar posant el focus en el nostre àmbit geogràfic i lingüístic. D'esta manera, es demanarà a gent del carrer si tenen coneixements sobre el concepte i sobre altres qüestions que detallarem en els següents apartats. Eixes respostes aniran juxtaposades amb les que ens donaran els especialistes de la temàtica.

COS "L'essencial és invisible als ulls"

És una de les frases més icòniques que la rabosa li diu al príncep. El valor de les coses no és solament allò que observem a ull nu. Des de la reflexió és quan podem deixar de banda eixa mirada superficial i simplista. A mesura que es desenvolupa el documental aniran fent-se entrevistes a personalitats acadèmiques. Seguint l'exposició del marc teòric, les personalitats comentaran els aspectes de la llengua i les seues varietats; quina és la relació historiogràfica del valencià pel que fa a la denominació, la influència actual de la varietat dominant enfront d'altres, d'entre altres qüestions. Es tracta de la part més

¹⁸ Esta col·lecció conté versions en 472 llengües i dialectes diferents. Disponible en: <https://petit-prince-collection.com/lang/collection.php?lang=en>

teòrica, per eixe motiu els referents en disseny gràfic (mapes, representacions històriques, etc.) tindran també una rellevància important per tal de fer més amena l'exposició. També anirà acompanyat d'opinions allunyades de l'àmbit acadèmic, com ara altres comunicadors o influenciadors que diran la seua.

El pluricentrisme s'ha de veure com una oportunitat i no un inconvenient. Intentarem fer entendre que el nostre cas no és únic al món, és per això que, Saim Dušan Inayatullah i Alina Shapaghatyan ens faran cinc cèntims de la situació pluricèntrica de la llengua serbocroata i de l'armènia respectivament.

CONCLUSIÓ “Et fas responsable per sempre més del que tu has domesticat”

El desenllaç de la història apareix significat en una reflexió necessària. Al capdavant, una de les premisses és fer reflexionar al nostre espectador. Els entrevistats platejaran la proposta com la millor manera acceptar la diversitat, és a dir, si aconseguim respectar a totes les varietats de la llengua, ens coneixeríem millor i podríem aconseguir gaudir de la riquesa lingüística que, una llengua de les nostres característiques, pot oferir. Cerquem que l'espectador siga corresponsable. Des de la nostra quotidianitat, pretenem que puguen exercir una posició més empàtica per tal de fomentar la diversitat i l'entesa entre tots els parlants.

Els títols de crèdits començaran amb una cançó del grup Macedònia, la banda de música a càrrec del musical d'*El príncep xiquet*. La cançó *Serem petits prínceps - El Petit Príncep El musical* serà versionada i adaptada per cantants provinents de tot l'àmbit lingüístic. Accents diferents, entonacions diferents, inclús la lletra estarà reescrita en la seua pròpia varietat. Quelcom semblant va ocórrer amb la cançó de Lluís Llach *Venim del nord, venim del sud* en la primera edició dels Premis El Temps de les Arts. A hores d'ara, un dels pocs exemples on l'acceptació del pluricentrisme ha estat evident.¹⁹ Estos canvis estan succeint

¹⁹ Durant el lliurament de la primera edició dels Premis El Temps de les Arts, retransmés alhora per quasi totes les teles públiques del domini lingüístic, es va versionar la cançó de Lluís Llach *Venim del nord, venim del sud*, amb cantants vinguts de tots els territoris de parla catalana. Disponible en: <https://www.vilaweb.cat/noticies/premis-temps-arts-premi-edicio-acte-aquesta-nit/>

molt ràpidament i ens mostren que alguna cosa està canviant, raó per la qual la nostra proposta de documental és més oportuna que mai.

3.5 ESCALETA

Partint que el guió és un esbós amb idees principals, l'escaleta que es mostra a continuació recull els conceptes més importants, mencionant quines seran les persones entrevistades, juntament amb localitzacions i duracions aproximades.

INTRODUCCIÓ

Descripció	Imatge	So	Localització	Persones	Duració
Crèdits inicials mostrant les llengües pluricèntriques del món	Recopilació d'imatges <i>Le Petit Prince</i> Mapa del món	Narració en off Fragments del llibre en diferents dialectes i llengües	-	Veü en off	1'30''
<i>Les paraules són font de malentesos</i>	Títol	Veü en off		Veü en off	10''
<i>El nostre valencià, el català de tots.</i> Introducció a la situació actual de la llengua a València	Imatges d'arxiu	Declaracions personalitats del valencianisme històric Veü en off	Arxiu	Veü en off Declaracions històriques	1'
Preguntes sobre la llengua i el pluricentrisme	Fragments d'entrevistes Imatges recursos	Talls entrevistes So d'ambients	Ontinyent Vinaròs Banyeres	Entrevistats al carrer	1'
Definició de pluricentrisme	Fragments d'entrevistes Grafismes	Talls entrevistes	Despatx de Muhr AVL	Mas Castells Muhr	2' 30''
Introducció al cas valencià	Fragments d'entrevistes Imatges recursos	Talls entrevistes	AVL	Mas Castells	3' 30''

COS

Descripció	Imatge	So	Localització	Persones	Duració
<i>L'essencial és invisible als ulls</i>	Títol	Veü en off	-	Veü en off	10''
Presentació de l'element històric valencià	Fragments d'entrevistes Grafismes	Talls entrevistes Fragment Veles e Vents	AVL Cotalba o Valldigna	Baydal Mas Castells Montoya	3' 30''
Decrets de Nova Planta	Grafismes	Veü en off	Arxiu	Veü en off	30''
Normes i ús DV als mòbils	Fragments d'entrevistes Imatges recursos	Talls entrevistes So d'ambients	Ontinyent Vinaròs Banyeres	Entrevistats al carrer	1'
IEC, Normativa Fabra i Normes de Castelló	Fragments d'entrevistes Imatges recursos Grafismes	Talls entrevistes So d'ambients	IEC AVL Cotalba o Valldigna	Junyent Valls Mas Castells	3' 30''
Postfranquisme: Catalanisme vs. Blaverisme	Fragments d'entrevistes Imatges arxiu Grafismes	Talls entrevistes So d'ambients Tall d'arxiu	AVL Cotalba o Valldigna	Baydal Mas Castells Montoya	3'
Reaccions en relació amb el conflicte intern/extern	Fragments d'entrevistes Imatges recursos	Talls entrevistes So d'ambients	Ontinyent Vinaròs Banyeres	Entrevistats al carrer	2'
Conflicte pluricèntric	Fragments d'entrevistes Imatges recursos Grafismes	Talls entrevistes So d'ambients Tall d'arxiu	AVL Cotalba o Valldigna	Baydal Mas Castells Montoya	4'
Experiència personal de comunicadors	Fragments d'entrevistes Imatges recursos	Talls entrevistes So d'ambients	CAC	Miss Tagless Aguiló Díaz	2' 30''

Resposta del pluricentrisme	Fragments d'entrevistes Grafismes	Talls entrevistes So d'ambients	AVL	Mas Castells	1' 30''
Introducció a una visió mundial	Imatges arxiu Grafismes	Veü en off	Arxiu	Veü en off	1'30''
Casos armeni i serbocroat	Fragments d'entrevistes Imatges d'arxiu Grafismes	Talls entrevistes So d'ambients Talls d'arxiu	Mislata Barcelona	Dušan Shapaghatyan	4'

CONCLUSIÓ

Descripció	Imatge	So	Localització	Persones	Duració
<i>Et fas responsable per sempre més del que tu has domesticat</i>	Títol	Veü en off	-	Veü en off	10''
I ara què?	Grafismes	Veü en off	Arxiu	Veü en off	30''
El pluricentrisme com a solució	Fragments d'entrevistes Grafismes	Talls entrevistes So d'ambients	AVL	Mas Castells	2' 30''
Acceptar el pluricentrisme de la llengua per a bastir ponts entre els parlants	Fragments d'entrevistes Imatges recursos Grafismes	Talls entrevistes So d'ambients Talls d'arxiu	AVL IEC Cotalba/ Valldigna Mislata Barcelona CAC	Baydal Montoya Miss Tagless Aguiló Díaz Junyent Valls	2'
Reflexió final narrador	Grafismes Imatges recursos	Veü en off	Castelló	Veü en off	1' 30''

La duració aproximada del documental estarà al voltant dels 40-50 minuts.

3.6 ESTIL I TRACTAMENT

L'estil visual del nostre documental beu de les referències filmogràfiques que hem exposat. Els paràmetres estilístics principals se centraran en la interacció, el grafisme i la naturalitat.

Pel que fa a la interacció amb els entrevistats, tant *The Linguists* com *Indigenous Caucasia*, en són bons exemples. Nosaltres volem un entrevistador present, però atent a les respostes dels convidats, però que no siga el centre de les mirades, com ocorre amb *Què ens passa, valencians!?*.

Conlanging: The Art of Crafting presenta uns grafismes i uns recursos fílmics molt cinematogràfics que embolcallen el producte, no únicament com un documental sobre la creació de llengües, però com un document visual on poder vore plasmades els alfabetes i llengües que se'n fa esment.

Les entrevistes a *Conlanging: The Art of Crafting* estan fetes en estudi, amb un fons totalment negre amb il·luminació artificial. Nosaltres en cap cas posarem el focus en eixe estil, busquem la llum natural. La il·luminació ha d'afavorir una estètica naturalista. És per això que *Ser a la frontera sud*, on les entrevistes es fan en espais oberts, ens pot servir d'exemple. El seu ús del tríode també ens pot servir d'influència. Estàtic al llarg de les xerrades, però amb un poc de dinamisme quan els protagonistes no estan enfront de la càmera, seguint l'exemple de *Què ens passa, valencians!?*.

També cal fer notar que en el nostre cas, l'estil ha de formar part del relat. En este sentit, estarà clarament definit per les il·lustracions de Saint Exupéry, qui va estudiar a l'École des Beaux-Arts encara que no va acabar els estudis en arquitectura. Els seus dibuixos de traç senzill, poden transmetre malenconia, però també puresa. Es requerixen colors grocs, blaus clars, amb tècniques semblants a l'aquarel·la. Un bon referent visual podia ser l'adaptació del *Le Petit Prince* de l'any 2015, dirigida per Mark Osborne.

3.7 LOCALITZACIONS

La tria d'estes localitzacions és simbòlica i necessària per a la retòrica del documental. Els llocs seleccionats estan relacionats tant una manera com l'altra amb els entrevistats, i el bloc temàtic que presenten. Són exteriors o edificis amb cambres exteriors.

- Acadèmia Valenciana de la Llengua (València)
Als jardins de la institució valenciana es plantejaran les entrevistes amb els professionals valencians (Mas Castells, Montoya).
- Institut d'Estudis Catalans (Barcelona)
Els professionals catalans comentaran la situació pluricèntrica des del seu prisma (Junyent, Valls). Ho faran de la institució controlada, com anomenava el periodista Ramon Barnils, per la Generalitat de dalt.
- Sant Jeroni de Cotalba (Alfauir) i/o Santa Maria de la Valldigna (Simat de la Valldigna)
Qualsevol d'estos escenaris privilegiats ens servirà per a parlar de la història valenciana (Baydal).
- Ciutat de les Arts i les Ciències (València)
L'anomenada modernitat es representarà, des dels jardins del riu Túria, amb entrevistes de manera telemàtica amb els youtubers (Aguiló, Miss Tagless, Díaz).
- Pont de Sarajevo (Barcelona)
Bastint ponts, parlarem del cas exiugoslau des de Barcelona, una de les ciutats que més ciutadans bosnians va acollir durant la guerra de Bòsnia. Ho farem de la mà d'un lingüista (Dušan Inayatullah).

- Monument *khachkar*²⁰ (Mislata)
Mislata compta amb la comunitat armènia més gran de tot Espanya. Una valenciana d'origen armeni (Shapaghatyan), ens introduirà la situació d'esta llengua indoeuropea al voltant del monument al genocidi armeni.
- Planetari (Grau de Castelló)
De nit, a la vora de la mar, les conclusions produïdes per l'entrevistador. La seua veu en off, passejarà mirant al cel, cercant B-612, l'asteroide del príncep.
- Les ciutats d'Ontinyent, Vinaròs i Banyeres de Mariola
Les entrevistes a peu de carrer es faran des d'alguna població valencianoparlant on les preguntes no siguen massa incòmodes. Volem fugir de debats estèrils sobre la unitat de la llengua. Els municipis seleccionats poden servir per a promoure la diversitat del territori i ajudar a la vertebració.

3.8. MÈTODES

3.8.1 Entrevistes

Les entrevistes formen l'eix principal del nostre documental. Referents de la lingüística, personalitats populars i gent de carrer. La proposta se sustenta en tot allò que els entrevistats han de dir. Es pot optar pels especialistes que han estat esmentats al llarg de l'exposició feta al marc teòric. Algun d'ells, com Josep Àngel Mas, és totalment necessari. Malauradament, altres han traspasat fa temps. Caldrà trobar figures de rellevància i amb interès mediàtic que afavorisquen també la comercialització del documental. Per cada població farem un total de cinc entrevistes. Així tindrem marge per a triar les respostes que considerem més convenients una vegada començada l'edició del nostre material. Encara que no

²⁰ *Khachkar* o pedra-creu és una estela que té gravada una creu. Un dels símbols del cristianisme armeni. Disponible en: <https://ca.wikipedia.org/wiki/Khachkar>

s'han inclòs, els directors d'ambdues acadèmies estandarditzadores, podrien ser també uns bons convidats amb molt a dir.

La nostra narració es formula en un total d'onze entrevistes a diferents personalitats:

- Rudolf Muhr (germanista)
- Josep Àngel Mas Castells (filòleg)
- Vicent Baydal (historiador)
- Carme Junyent (lingüista)
- Brauli Montoya (filòleg)
- David Valls (lingüista)
- Saim Dušan Inayatullah (lingüista)
- Alina Shapaghatyan (graduada en turisme)
- Sílvia P. Sesé "Miss Tagless" (comunicadora)
- Àngel Aguiló (comunicador)
- Joel Díaz (comunicador)

En un documental on la narració va conduïda a base d'entrevistes, les preguntes han de formular-se per a anar a cop segur. En este bloc s'han preparat unes qüestions prèvies que serviran per a assegurar-se una estructura mínima que vertebre el guió. Per descomptat, la complicitat que es generarà entre entrevistat i entrevistador, fa que açò siga un esbós obert a modificacions, canvis i tota mena d'afegits. Es deixa marge a la improvisació i sobretot, un vot de confiança en els professionals que han d'il·lustrar, amb les seues paraules, el concepte i les seues reflexions derivades de les causes/conseqüències.

Preguntes als lingüistes, filòlegs i historiadors:

Què és el pluricentrisme?

Quan i d'on va nàixer el concepte?

Quantes llengües pluricèntriques hi ha al món?

Des de quan el valencià és una llengua pluricèntrica?

Per què els valencians anomenem valencià al català?

Per què el català central de Barcelona ha esdevingut la varietat dominant de la llengua?

Per què és necessària l'Acadèmia Valenciana de la Llengua?

Per què L'IEC no s'obri a col·laborar més en L'AVL o es dedica a gestionar l'estandardització de tots els dialectes de la llengua?

Per què caldria fer costat a la diversitat lingüística?

Com pot esta proposta ajudar-nos a defensar la llengua?

Preguntes de carrer:

Teniu el mòbil en valencià/català? Per quina raó? Teniu inconvenients quan l'utilitzeu?

Quines interaccions tens amb altres parlants d'altres territoris?²¹

La identificació de la denominació a València té connotacions molt ideològiques, et molesta que et diguen que parles català?

Preguntes per als comunicadors:

Has entrat en alguna polèmica per l'ús de la teua varietat?²²

Fora del teu territori, quina és l'opinió general dels parlants d'altres llocs del domini lingüístic?

Preguntes sobre el serbocroat:

Per què el serbocroat es fa fragmentar?

De quins dialectes esta(va) format?

Hui dia, com vos comuniquen els parlants de les noves llengües?

Preguntes sobre l'armeni:

Com es va dividir l'armeni?

Quin estàndard és el més prestigiós?

Quina influència té el rus en la societat armènia?

²¹ Vídeos virals a les xarxes socials, on parlants de diferents varietats redescobreixen la llengua. Disponible en: <https://www.ccma.cat/324/poma-o-macana-el-tik-tok-viral-sobre-el-catala-de-girona-i-el-damosta/noticia/3007239/>

²² Àngel Aguiló, *youtuber* mallorquí parla del paternalisme dels catalans envers els parlants d'altres territoris del domini lingüístic. Disponible en: <https://www.diaridebarcelona.cat/-/topics-nexe-unio>

3.8.2 Veu en off

La veu narradora serà el fil conductor entre la coralitat de veus provinents de les entrevistes. És un narrador omnipresent però amb limitada intervenció. Deixarà enraonar els entrevistats sense interpel·lacions directes. Únicament oferirà la seua perspectiva en els moments on siga necessari.

També serà proveïdor d'informació objectiva complementària a les respostes de les entrevistes, per a així, crear uns fonaments que facen que l'espectador pugui fer la seua pròpia interpretació.

3.8.3. Grafisme i imatges de recurs

Les entrevistes estaran acompanyades per elements gràfics i imatges de recurs que ajuden a la comprensió i complementen les paraules dels entrevistats. La utilització d'estos dos elements poden aprofundir en conceptes i donar un espai per a articular la narració.

En relació amb els grafismes, tal com s'ha definit en l'estil, tot vindrà influenciat per les il·lustracions originals de l'obra de Saint-Exupéry sense que apareguen els personatges del conte en pantalla. És a dir, es buscarà un il·lustrador competent que siga capaç d'adaptar, en l'estil esmentat, tots els elements gràfics del documental.

4. CONCLUSIÓ

La idea d'este projecte sorgix d'una proposta realitzada pel meu tutor. És una temàtica de la qual gairebé no tenia informació prèvia. Em vaig interessar sense miraments. Quan em vaig assabentar que la proposta pretén bastir ponts per a entendre quins són alguns problemes endèmics que patix la nostra llengua, trobe que va ser un argument prou sòlid per a embarcar-me en esta aventura. Tot i la meua predilecció per fer un projecte focalitzat en un format de ràdio, trobe que la manera més atractiva de fer una introducció al pluricentrisme era mostrant-ho en un format audiovisual, ja que les possibilitats creatives es multiplicaven exponencialment.

El pluricentrisme tracta de donar una solució a una problemàtica que ens afecta en el nostre dia a dia. Inconvenients diaris tan inofensius a simple vista, com escriure una declinació d'un verb en català occidental i haver de corregir el corrector del teu mòbil, perquè únicament està estandaritzat en la varietat dominant de la llengua (DV). No són pocs els valencianoparlants que opten per no tindre el teclat en català, ja que el corrector els corregix la seua forma de parlar. Este és només un d'una llista d'incomptables exemples.

L'aproximació s'ha orquestrat per tal que el pluricentrisme puga eixir de l'àmbit acadèmic i puga aterrar en uns altres ambients socials de debat i reflexió. Al projecte he pogut aplicar els coneixements apresos durant el grau, en especial tots aquells relacionats amb la producció, a més d'expandir molts dels conceptes relacionats en la lingüística. En qualsevol cas, m'haguera agradat haver introduït més informació teòrica per a aconseguir explicitar tot amb claredat, sobretot haver fet una comparativa més extensa en relació amb altres llengües, però les limitacions d'un projecte final de carrera, d'un grau amb poca relació amb la lingüística, m'ha obligat a acotar tot el que he pogut exposar.

Els films visionats han suposat una gran influència a l'hora d'estructurar este treball. És necessari generar un cert al·licient, separant-nos d'aquells treballs més senzills tant en format com estructura, que no causen impacte en un públic

majoritari. La meua intenció ha sigut la de fer reflexionar pedagògicament amb l'afegit temàtic que hauria d'articular el documental en un format més lleuger i atractiu en cas que arribe a materialitzar-se.

En estos moments, el documental és un gènere que s'ha endinsat de ple en la hibridació de modalitats, això dóna el creador una llibertat absoluta a l'hora d'exposar tot allò que pretén representar. Nosaltres hem volgut fer de la participació de veus la base que sustente el nostre documental, però amb l'afegit de voler fomentar la reflexió. Podem classificar-lo com a reporter per la nostra intenció d'aconseguir diversitat d'opinions, però no podem deslligar-nos de (com va categoritzar Barnouw) l'advocat, ja que el treball surt de la necessitat informativa, educativa, social i cultural de donar veu al pluricentrisme.

Aquell origen del gènere on es pretenia informar sobre la realitat des del prisma honest del creador, col·lisiona amb la falsa representació de la realitat afavorida la posició ideològica dels nous narradors. Entendre el documental com un mitjà d'informació més enllà de l'entreteniment, se li suma l'entrebanc de saber diferenciar tot el considerat verídic i el que és clarament esbiaixat. En un món de prosumidors caldrà desenvolupar el sentit crític per a poder interpretar adequadament tot treball documental, perquè, sense filtres, els creadors de nous continguts són capaços de transcendir amb un relat ficcionat que arriba a molts seguidors.

Cal tindre en compte que el nostre treball no inclou possibles vies de difusió del projecte, així com tampoc una previsió detallada de pressupostos. En concepte de difusió considerem que, amb l'anàlisi que hem fet sobre el perfil de públic objectiu, el fet d'haver estat adduint contínuament als mitjans públics de les autonomies amb llengua compartida, i el fet de trobar gran part dels documentals esmentats fàcilment a les plataformes d'internet, és suficient per a fer-nos una idea de quina seria la nostra proposta. El pressupost, més enllà de tindre un mínim de material audiovisual amb el qual poder encetar la tasca, variaria segons el possible finançament. Els resultats d'un crowdfunding, l'esponsorització d'associacions en favor de la defensa de la llengua i/o el suport de les institucions públiques serien el quid de la qüestió del nostre projecte, tal com va passar amb

altres documentals de temàtica lingüística com *Què ens passa, valencians!?*, o a *Ser a la frontera sud*.

Trobe que s'han construït unes bases sòlides per a plasmar este projecte en un documental que, gràcies a tot el que he après, considere més que necessari. Voler un estàndard composicional i pluricèntric seria obrir la norma actual a la realitat dels parlants. Caldria entendre i donar veu a una diversitat genuïna tants anys ignorada, amagada sota la catifa de la diversitat territorial. A poc a poc, els mitjans de comunicació públics amb una llengua compartida va deixant de donar-se l'esquena els uns als altres. Malgrat no gaudir encara de reciprocitat audiovisual, recentment s'està produint un nou procés d'obertura. Tímidament s'està començant a treballar en produccions conjuntes. Un bon exemple és la pel·lícula *La mort de Guillem*²³, amb uns resultats d'audiència extraordinaris.

"A cadascú se li ha d'exigir el que cadascú pot oferir" li diu el rei al príncep. Bastir ponts amb determinació és l'única eixida si realment volem eixir-nos-en d'un impàs que ens afecta a tots i que, amb treballs com els que s'ha exposat al llarg d'este projecte, poden ser una fórmula que proporcione solucions.

²³ *La mort de Guillem* es va emetre simultàniament en À Punt, TV3 i IB3, i va ser l'estrena més vista en la història d'À Punt. Disponible en: https://www.apuntmedia.es/informacio-corporativa/mort-guillem-l-estrena-vista-historia-d-a-punt_1_1347860.html

5. BIBLIOGRAFIA

ACADÈMIA VALENCIANA DE LA LLENGUA. (2021). Disponible en: <https://www.avl.gva.es/lexicval/?paraula=documental> [Consulta 23-07-2021].

ACADÈMIA VALENCIANA DE LA LLENGUA. (2021). *L'AVL, l'IEC i l'UIB firmen un protocol de col·laboració per una normativa inclusiva i unitària*. Disponible en: https://www.avl.gva.es/web/comunicacio/notes-de-premsa/-/journal_content/56/31991/196671/27602 [Consulta 03-09-2021].

AMMON, U. (2005). *Pluricentric and divided languages*. A: Ammon, Ulrich et al. (ed.). *Sociolinguistics: An international handbook of the science of Language and society*. Berlín; Nova York: Walter de Gruyter.

АРМЯНЕ МИРА. (2014). *Численность армян в мире, Население Армении*. Disponible en: <https://www.arm-world.ru/ludi/204-chislennost-armyan-v-mire.html> [Consulta 20-08-2021].

BABIC, M. (2010). "Intercultural Europe: Arenas of Difference, Communication and Mediation" (pp.234-248) Chapter: Language and political destruction. The case of Yugoslavia. Stuttgart: ibidem-Verlag.

BARNOUW, E. (2002). *El documental: Historia y estilo*. Barcelona: Gedisa.

BARROSO, J. (2009). *Realización de documentales y reportajes: Técnicas y estrategias del rodaje en campo*. Madrid: Síntesis.

BROZOVIC, D. (1992). *Serbo-Croatian as a pluricentric Language*. Dins Michael Clyne (ed.), *Pluricentric languages : differing norms in different nations* (p. 347-380) Berlin ; New York: Mouton de Gruyter.

CLYNE, M. G. (1995). *The German language in a changing Europe*. Cambridge: Cambridge University Press.

CORPORACIÓ CATALANA MITJANS AUDIOVISUALS. (2020). "Poma" o "maçana"? El Tik Tok viral sobre el català de Girona i el d'Ampostà. Disponible en: <https://www.ccma.cat/324/poma-o-macana-el-tik-tok-viral-sobre-el-catala-de-girona-i-el-damposta/noticia/3007239/> [Consulta 29-08-2021].

COWE, S. P. (1992). *Amén tel: hay kay: Armenian as a pluricentric Language*. Dins Michael Clyne (ed.), *Pluricentric languages: differing norms in different nations* (p. 325-346). Berlin; New York: Mouton de Gruyter.

DAILY INDEPENDENT. (2020). *Youth Scottsdale filmmaker pictures life of travel, cinematography*. Disponible en: <https://www.yourvalley.net/stories/youth-scottsdale-filmmaker-pictures-life-of-travel-cinematography,141102> [Consulta 20-08-2021].

DARDER, L. (2014). *La variació lingüística en els mitjans audiovisuals com a estratègia conscient*. Centre d'Estudis Lingüístics. Providence: Universitat de Brown.

DOLLINGER, S. (2019). *The Pluricentricity Debate On Austrian German and other Germanic Standard Varieties*. Nova York: Routledge.

DORĐE, T. (2017). "From "Yugoslavism" to (Post-)Yugoslav Nationalisms: Understanding Yugoslav Identities". In Roland, Vogt (ed.). *European National Identities: Elements, Transitions, Conflicts*. Routledge. p. 287.

FUNDACIÓ ENCICLOPÈDIA CATALANA. (2021). Disponible en: <https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0098946.xml> [Consulta 01-06-2021].

GABUNIA, K. i GOCHITASHVILI, K. (2019). "Language policy in relation to the Russian language in Georgia before and after dissolution of the Soviet Union". Dins de *The soft power of the Russian language : pluricentricity, politics and policies*. New York, NY: Routledge.

GORDILLO, I. (2009). *La Hipertelevisión: Géneros y Formatos*. Quito: Ciespal.

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. (2021). Disponible en:

<https://dlc.iec.cat/Results?EntradaText=koiné&operEntrada=0> [Consulta 25-07-2021].

JAKŠIĆ, B. (1997). "Nationalism and Language: A Balkan Experience," in: Stojanović, Svetozar (ed.) *Philosophy and Society XI*. Beograd: Institut za filozofiju i društvenu teoriju.

MAQUA, J. (1992). *El docudrama fronteras de la ficción*. Madrid: Cátedra Signo e imagen.

MAS CASTELLS, J. À. (2008). *El morfema ideològic. Una anàlisi crítica dels models de llengua valencians*. Benicarló: Onada Edicions.

MAS CASTELLS, J. À. (2012). *Catalan as a pluricentric language: the Valencian case*. Dins Rudolf Muhr (ed.), *Non-dominant varieties of pluricentric languages. Getting the picture* (p. 283-300). Viena et al.: Peter Lang.

MAS CASTELLS, J. À. (2019). "El pluricentrisme de la llengua catalana en els principals correctors i traductors automàtics" en *Revista de Llengua i Dret*. (2019-06).

MAS CASTELLS, J. À. (2020). *Invitació al pluricentrisme. Notes per a l'estudi d'una llengua pluricèntrica en conflicte*. Treballs de Sociolingüística Catalana, núm. 31 (2021), p. 15-30.

MKHOYAN, A. (2017). *Soft power, Russia and the former Soviet states: A case study of Russian language and education in Armenia*. *International Journal of Cultural Policy*, 23(6), 690–704.

MONTOYA, B. (2018). *Aproximació a la història social de la llengua catalana*. València: Bromera.

MUHR, R., MAS CASTELLS, J.A., I RUETER, R. (2020). *European Pluricentric Languages in Contact and Conflict*. Berlin: Peter Lang.

MUHR, R. (2012). *Non-Dominant Varieties of Pluricentric Languages. Getting the Picture*. Frankfurt am Main: Peter Lang.

NDV WORKING GROUP. (2021). *Pluricentric Languages*. Disponible en: <http://www.pluricentriclanguages.org/plc-languages> [Consulta 07-01-2021].

NICHOLS, B. (1991). *Representing Reality: Issues and Concepts in Documentary*. Bloomington: Indiana University Press.

NINYOLES, R. LI. (1971). *Idioma i prejudici*. Palma de Mallorca: Moll.

NÚÑEZ LADEVÉZE, L. (2004). "El periodismo desde un enfoque interdisciplinar". Dins Cantavella, J. i Serrano, J. F. (Coords.): Redacció para periodistas: informar e interpretar. Barcelona: Ariel, pp. 17-50.

PETIT PRINCE COLLECTION. (2021). Disponible en: <https://petit-prince-collection.com/lang/collection.php?lang=en> [Consulta 20-08-2021].

PLANTINGA, C. (2005). "What a Documentary is, After All" en *The Journal of Aesthetics and Art Criticism*, vol. 63, issue 2, p. 105-117.

ROSSICH, A. (2006). "El model ortològic del català modern." Eds. A. Ferrnado, M. Nicolás. *La configuració social de la norma lingüística a l'Europa llatina*. Alacant: Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana. 125-53.

SAINT-EXUPERY, A. (2007). *El príncep xiquet*. Barcelona: Entuarea Publicaciones.

TUSÓN, J. (1998). *Mal de llengües. A l'entorn dels prejudicis lingüístics*. Barcelona: Empúries.

VILAWEB. (2021). *La primera edició dels Premis El Temps de les Arts lliurarà els guardons en un acte aquesta nit*. Disponible en:

<https://www.vilaweb.cat/noticies/premis-temps-arts-premi-edicio-acte-aquesta-nit/> [Consulta 04-09-2021].

WORLD LITERATURE TODAY. (2017). *The Matter of Forking Consequences: Translating Saint-Exupéry's Little Prince*. Disponible en: <https://www.worldliteraturetoday.org/blog/translation-tuesday/matter-forking-consequences-translating-saint-exuperys-little-prince> [Consulta 02-09-2021].

YOUTUBE, "Què ens passa, valencians!?" en *Youtube* <https://youtu.be/sCRm6RzxTZ0> [Consulta: 22-08-2021].

YOUTUBE, "Ser a la frontera sud" en *Youtube* <https://youtu.be/dlv-IPtxWY> [Consulta: 24-04-2021].

YOUTUBE, "The last Pontic Greek speakers in Armenia" en *Youtube* <https://youtu.be/9nBYwSrTNxA> [Consulta: 12-02-2021].

WIKIPEDIA. (2021). *Khachkar*. Disponible en: <https://ca.wikipedia.org/wiki/Khachkar> [Consulta: 15-03-2021].

6. FILMOGRAFIA

Conlanging: The Art of Crafting Tongues (Dir. Britton Watkins). Filmhub. 2017.

Indigenous | Caucasia (Dir. TJ Huizar). FilmFreeway. 2020.

Invisible Essence: The Little Prince (Dir. Charles Officer). Canesugar Filmworks. 2018.

La mort de Guillem (Dir. Carlos Marqués-Marcet). Batabat Produccions. 2020.

Le Petit Prince (El Petit Príncep). Dir. Mark Osborne). Onyx Films. 2015.

Moana (Dir. Robert J. Flaherty). Famous Players-Lasky Corporation. 1926.

Nanook of the North (Dir. Robert J. Flaherty). Revillon Frères. 1922.

Què ens passa, valencians!? (Dir. David Valls). Zeba Produccions. 2014.

Ser a la frontera sud (Dir. Lluís Català Oltra). Qualtia-Consulting Mix i Dos de Marketing. 2016.

The Linguists (Dir. Kramer Daniel et al). Ironbound Films. 2008.